

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо виконання та захисту кваліфікаційних робіт
для студентів
спеціальності 051 Економіка,
ОПП Економіка та економічна політика
першого та другого (магістерського) рівнів вищої освіти**

Харків 2020

Укладачі:**Тютюнникова Світлана Володимирівна,**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Микитась Вікторія Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Рецензенти:**Кім Матвій Миколайович,** доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**Марченко Ольга Сергіївна,** доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Видання затверджено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (протокол № ____ від __ лютого 2020 року).

Методичні рекомендації щодо виконання та захисту кваліфікаційних робіт для студентів спеціальності 051 Економіка, ОПП Економіка та економічна політика першого та другого (магістерського) рівнів вищої освіти: Укладачі: С. В. Тютюнникова, В. В. Микитась. – Х.: Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. – 36 с.

Видання призначене для використання студентами у процесі підготовки до виконання та захисту кваліфікаційної роботи бакалавра та магістра за спеціальністю 051 Економіка, ОПП Економіка та економічна політика. Воно містить вказівки щодо підготовки, основні вимоги до змісту та оформлення роботи, методики її написання, порядку захисту та критерії оцінювання. У вигляді додатків розміщено зразки супроводжувальних документів та оформлення самої роботи.

ЗМІСТ

Вступ	4
РОЗДІЛ I: ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	
1.1. Вибір теми кваліфікаційної роботи	6
1.2. Етапи виконання кваліфікаційної роботи	7
1.3. Наукове керівництво кваліфікаційною роботою	8
РОЗДІЛ II: ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	
2.1. Загальні вимоги до структури кваліфікаційної роботи	11
2.2. Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи	14
2.3. Загальні правила оформлення переліку використаних джерел	17
РОЗДІЛ III: ПОРЯДОК ПУБЛІЧНОГО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА/МАГІСТРА	
3.1. Етапи підготовки та допуск до публічного захисту	21
3.2. Вимоги до публічного захисту кваліфікаційної роботи	22
3.3. Критерії оцінювання захисту кваліфікаційної роботи	24
Додатки.....	26

Вступ

Випускна кваліфікаційна робота є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освіти діяльності та якості вищої освіти в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Заключним етапом навчання студентів за освітньою програмою Економіка та економічна політика підготовки бакалаврів та магістрів за спеціальністю 051 Економіка поряд із підготовкою та складанням комплексного екзамену є виконання кваліфікаційної роботи, що має на меті систематизування, закріплення та розширення теоретичних знань, умінь і навичок, визначення спроможності їх практичного застосування у вирішенні професійних завдань.

Кваліфікаційна робота бакалавра/магістра (далі – кваліфікаційна робота) має узагальнюючий характер та є самостійною індивідуальною кваліфікаційною роботою з елементами наукового дослідження та виведення інновацій, яка виступає підсумком теоретичних знань, практичних навичок нормативної та вибіркової складових освітньої програми Економіка та економічна політика. Кваліфікаційна робота є самостійним оригінальною навчально-науковою роботою студента, яке готується з метою публічного захисту й здобуття ступеня вищої освіти «бакавра»/«магістра».

Кваліфікаційна робота має бути закінченим науковим дослідженням з економіки, виконаним у вигляді спеціально підготовленого рукопису, повинна характеризуватися єдністю змісту і свідчити про певний внесок автора в розвиток економічної науки. Вона виконується на базі теоретичних знань і практичних навичок, отриманих студентом протягом усього терміну навчання, самостійної науково-дослідної роботи, пов'язаної з розробкою конкретних теоретичних і прикладних завдань, і повинна містити висунуті автором для прилюдного захисту науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, певні наукові положення.

Основною метою виконання кваліфікаційної роботи є закріплення та демонстрація сформованих протягом навчання в університеті професійних компетентностей освітньої програми Економіка та економічна політика за спеціальністю 051 Економіка, рівня своєї наукової кваліфікації, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Кваліфікаційна робота виконується українською (державною) мовою. Іноземці та особи без громадянства можуть виконувати дипломну роботу українською, російською чи англійською мовою за власним вибором.

Завданнями виконання дипломної роботи є:

- систематизація, закріплення, розширення теоретичних знань і практичних навичок зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних теоретичних і практичних завдань;
- вдосконалення навичок ведення самостійної наукової роботи, оволодіння основними методами наукового дослідження, формулювання конкретних наукових висновків та рекомендацій за обраною темою та їх впровадження у практичну діяльність;
- оволодіння методологією творчого розв'язання сучасних проблем наукового або (та) прикладного характеру на основі отриманих знань, професійних умінь та навичок відповідно до вимог стандартів вищої освіти;
- формування готовності й здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку.

Зміст дипломної роботи передбачає:

- обґрунтування мети дослідження та визначення основних завдань дослідження; формування висновків і пропозицій;
- висвітлення методів досліджень, які застосовуються під час вирішення науково-дослідної задачі;
- науковий аналіз та узагальнення наявного матеріалу, який використовується у процесі дослідження;
- отримання самостійних результатів, що мають прикладне та науково-методичне значення.

Студент засвідчує кваліфікаційною роботою власний рівень опанування сучасними методами наукового дослідження, коректного використання різних методів для аналізу економічних категорій та явищ, уміння робити власні узагальнення та висновки, працювати з літературою.

Випускна кваліфікаційна робота – кваліфікаційне дослідження, що виконує студент при завершенні навчання за освітньо-професійною програмою Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Економіка та економічна політика», призначене для об'єктивної оцінки ступеня сформованості компетентностей в обраній сфері професійної діяльності, які закріплені у Стандартах вищої освіти, містять висновки та пропозиції за результатами теоретичних, аналітичних та практичних досліджень, які направлені на вирішення актуального науково-практичного та суспільно важливого завдання.

РОЗДІЛ І: ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. Вибір теми кваліфікаційної роботи

Перелік тем кваліфікаційних робіт бакалаврів/магістрів визначається провідними викладачами кафедри економічної теорії та економічних методів управління (далі – кафедра). Теми, що пропонуються, не можуть бути тотожними тим, за якими на кафедрі виконувалися кваліфікаційні роботи протягом попередніх трьох навчальних років (Додатки А, Б).

Теми кваліфікаційних робіт оновлюється щороку з урахуванням актуальності тем, стану наукових досліджень, у зв'язку з виникненням нових проблем наукового та практичного характеру, пов'язується з напрямками науково-дослідної роботи кафедри, рекомендаціями, побажаннями та на замовлення органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (роботодавців).

Перелік рекомендованих кафедрою тем кваліфікаційних робіт не є вичерпним; студент може самостійно сформулювати тему кваліфікаційної роботи і з відповідним обґрунтуванням подати заяву про затвердження завідувачу кафедри. Як правило, такі теми мають бути пов'язані з науково-дослідною роботою випускника на кафедрі або його професійною діяльністю. У випадку, якщо тему кваліфікаційної роботи ініціює студент, він повинен надати необхідне обґрунтування доцільності її розробки та можливостей її успішного виконання. Студент обирає тему своєї кваліфікаційної роботи самостійно. За необхідності, для правильного вибору теми, консультативну допомогу студентові надає керівник кваліфікаційної роботи чи інші науково-педагогічні працівники кафедри.

Студенти денної форми навчання мають визначитися щодо теми кваліфікаційної роботи протягом 4–6 тижнів, а студенти заочної форми навчання – упродовж 4–8 тижнів з початку занять на першому курсі навчання в магістратурі.

При виборі теми необхідно враховувати, що в межах однієї форми навчання, як правило, не допускається виконання кваліфікаційної роботи за однією і тією ж темою двома чи більше студентами, тому лаборант кафедри має інформувати студентів про вже обрані теми дипломних робіт.

Вибір теми кваліфікаційної роботи здійснюється за заявою студента на ім'я завідувача кафедри, погодженою з керівником роботи (Додаток В). Після підписання зазначеними особами заява передається на зберігання лаборанту кафедри.

За відсутності заяви студента визначення теми його кваліфікаційної роботи здійснюється рішенням кафедри за поданням завідувача кафедри.

Теми кваліфікаційних робіт обговорюються на засіданнях кафедр і затверджуються наказом ректора (проректора). Список тем кваліфікаційних робіт, обраних студентами у поточному навчальному році, із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові студента та наукового керівника, дати обрання теми та особистим підписом студента ведеться лаборантом кафедри і зберігається на кафедрі.

Назва теми має бути лаконічною (не більше дев'яти слів), чітко і конкретно відображати предмет, мету та основний зміст роботи. Слід звертати увагу на те, щоб назва теми була тотожною тій, що зазначена в наказі ректора (проректора) про закріплення тем дипломних робіт, завданні на кваліфікаційну роботу, на титульному аркуші роботи, у документах Екзаменаційної комісії та додатку до диплома.

1.2. Етапи виконання кваліфікаційної роботи

Виконання кваліфікаційної роботи бакалавра/магістра після вибору та формулювання теми умовно поділено на наступні етапи:

1. складання завдання роботи та індивідуального календарного плану її виконання;
2. пошук наукових першоджерел за темою, їх аналіз, складання бібліографії;
3. складання розгорнутого плану кваліфікаційної роботи;
4. підготовка першого варіанту теоретичної частини:
 - обґрунтування актуальності теми кваліфікаційної роботи;
 - постановка мети та конкретних завдань дослідження;
 - визначення об'єкта та предмета дослідження;
 - вибір методів проведення дослідження.
5. проведення аналізу статистичних даних; компаративного аналізу досвіду різних країн світу; історичного аналізу тощо;
6. проведення підсумкового аналізу отриманих результатів, виведення власних рекомендацій щодо більш комплексного вивчення наукового завдання;
7. інтерпретація отриманих результатів дослідження та формулювання висновків;
8. підготовка тексту, технічне оформлення та подання роботи науковому керівникові;
9. доопрацювання тексту з урахуванням зауважень та рекомендацій наукового керівника;
10. подання остаточного варіанту роботи на перевірку текстів кваліфікаційних робіт на академічний плагіат;
11. проходження попереднього захисту роботи на кафедрі;
12. подання роботи на зовнішнє рецензування;
13. підготовка до публічного захисту;
14. публічний захист.

Складання завдання роботи та індивідуального календарного плану сприяє своєчасному та якісному її виконанню. План складається з урахуванням визначених термінів проміжного контролю виконання кваліфікаційної роботи. Студенти зобов'язані дотримуватися термінів проміжного контролю виконання роботи, своєчасно надавати науковому керівникові текст кваліфікаційної роботи, виконувати зауваження та враховувати рекомендації.

Пошук літератури за темою (наукові статті, монографії, автореферати, тексти захищених та оприлюднених дисертацій) є досить відповідальним, оскільки визначає ступінь інформованості студентав досліджуваній галузі. Пошук має охоплювати як літературу попередніх років, так і публікації періодичних видань останніх 5–10 років (не менше ніж 30% від загального обсягу використаної

літератури). Перевага має віддаватися першоджерелам. Пошук у мережі Інтернет дає змогу отримати найактуальнішу інформацію про стан розробленості проблеми, про найновіші напрями сучасних досліджень та їх результати, проте вимагає виваженого та обережного підходу до оцінювання якості та ступеня наукової обґрунтованості наявних джерел.

У процесі роботи з першоджерелами (науковою літературою) слід особливо пам'ятати про недопустимість академічного плагіату та інших видів порушення норм академічної доброчесності, зокрема оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства (відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту»). Студент зобов'язаний виконувати всі етапи опрацювання теми самостійно, посилаючись на всі використані ним думки, погляди, ідеї із зазначенням їх реальних авторів і джерел. Не пізніше, ніж за тиждень до попереднього захисту кваліфікаційної роботи, студент зобов'язаний надати на кафедру її електронну та друковану версії з метою виявлення академічного плагіату. Від порушень норм академічної доброчесності та плагіату, що є недопустимим у будь-якому вигляді, слід відрізняти ступінь оригінальності тексту роботи, який визначається під час її перевірки спеціальними програмними засобами («Strikeplagiarism.com»), ступінь оригінальності тексту роботи має становити не менше ніж 70%.

1.3. Наукове керівництво кваліфікаційною роботою

Для керівництва кваліфікаційною роботою бакалавра/магістра призначається науковий керівник із числа провідних науково-педагогічних працівників кафедри економічної теорії та економічних методів управління.

Керівництво кваліфікаційною роботою здійснюється з метою надання студентові необхідної допомоги в процесі її виконання, а також здійснення контролю за дотриманням вимог до кваліфікаційної роботи.

Основними формами керівництва кваліфікаційною роботою є:

- попередні консультації;
- складання завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра/магістра та узгодження календарного плану виконання кваліфікаційної роботи (Додаток Г);
- ознайомлення науковим керівником та затвердження плану кваліфікаційної роботи;
- поточні консультації;
- перевірка кваліфікаційної роботи;
- написання відгуку на кваліфікаційну роботу;
- консультація щодо публічного захисту кваліфікаційної роботи перед Екзаменаційній комісією.

Попередні консультації, зокрема, включають:

- загальну консультацію з поясненням основних вимог до кваліфікаційної роботи (форма виконання, обсяг, терміни написання, особливості змісту окремих розділів тощо);
- поради щодо використання літературних джерел (необхідний обсяг нормативного матеріалу, основні монографії з теми, останні публікації в

періодичних виданнях, зарубіжні джерела, методика складання списку джерел тощо);

– рекомендації щодо використання у кваліфікаційній роботі ілюстративних матеріалів (таблиць, графіків, діаграм, рисунків тощо).

У результаті попередніх консультацій студент має одержати роз'яснення щодо змісту та форми кваліфікаційної роботи.

Ознайомлення науковим керівником та затвердження плану кваліфікаційної роботи. Як правило, ця форма керівництва кваліфікаційною роботою передбачає:

- ознайомлення з планом кваліфікаційної роботи, що складений студентом;
- оцінка запропонованого плану; у разі потреби – формулювання зауважень і пропозицій щодо плану та їх обговорення зі студентом;
- вироблення і узгодження основного варіанту (кількох варіантів) плану кваліфікаційної роботи і визначення графіку її виконання.

Поточні консультації проводяться під час безпосереднього виконання студентом кваліфікаційної роботи та стосується:

- опрацювання рекомендованих літературних джерел, виведення узагальнень та наукових суджень за темою кваліфікаційної роботи;
- використання практичних матеріалів у кваліфікаційній роботі (наведення аналітичних даних за темою кваліфікаційної роботи, використання статистичного матеріалу, проведення порівняльного аналізу, аналіз зазначених завдань крізь історичну призму розвитку тощо);
- уточнення позиції студента щодо окремих суперечливих питань, які розглядаються в кваліфікаційній роботі;
- формулювання пропозицій щодо виведення рекомендацій теоретичного та практичного характеру за темою дослідження.

У результаті поточних консультацій студент має одержати від керівника конкретну допомогу у вирішенні тих питань, які виникають у нього в процесі підготовки першого варіанту кваліфікаційної роботи.

Перевірка кваліфікаційної роботи починається з перевірки її первинного варіанту, підготовленого студентом, і здійснюється шляхом поетапної перевірки окремих його розділів (підрозділів).

Ознайомлюючись з текстом відповідного розділу (підрозділу), керівник формулює конкретні зауваження та інші міркування, надає загальну оцінку всього розділу, в якій, зокрема вказує:

- наскільки представлений варіант відповідає вимогам, встановленим до кваліфікаційних робіт;
- зауваження, які на думку керівника, обов'язково повинні враховуватись студентом при доопрацюванні;
- рекомендації, які бажано врахувати для підвищення рівня кваліфікаційної роботи.

Після доопрацювання студент повторно подає керівнику, як правило, лише ті частини кваліфікаційної роботи, яких безпосередньо стосувались зауваження та рекомендації. Керівник, у разі потреби, формулює нові зауваження та рекомендації.

Якщо студент відмовляється враховувати зауваження чи рекомендації керівника кваліфікаційної роботи, останній попереджує студента про те, які наслідки, на його думку, це матиме – негативний відгук, негативна рецензія, зниження оцінки кваліфікаційної роботи під час її захисту тощо.

Результатом перевірки керівником одного чи кількох варіантів дипломної роботи є конкретні висновки (в усній або письмовій формі) щодо відповідності представленого варіанту тим вимогам, які ставляться до кваліфікаційних робіт в Університеті.

Написання відгуку на кваліфікаційну роботу (Додаток Ж). Після подання студентом остаточного варіанту кваліфікаційної роботи керівник пише відгук на неї. Його зміст залежить від конкретних висновків, які керівник зробив після перевірки остаточного варіанту кваліфікаційної роботи.

Якщо поданий варіант, на думку керівника, повністю відповідає вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт, керівник у загальній формі відзначає це у відгуку і робить висновок про можливість допуску роботи до захисту перед Екзаменаційною комісією.

Якщо поданий варіант, на думку керівника, в основному відповідає вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт, він відзначає це у відгуку. Одночасно керівник може навести конкретні недоліки поданого варіанту роботи, а також вказати, які його зауваження не були враховані студентом. Наприкінці відгуку він робить висновок про можливість допуску кваліфікаційної роботи до захисту в Екзаменаційній комісії.

У випадку, коли поданий варіант, на думку керівника, в цілому не відповідає вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт, він відзначає це у відгуку. Одночасно керівник зобов'язаний навести найбільш істотні недоліки поданого варіанту, а також вказати, які його зауваження не були враховані студентом. Наприкінці відгуку він робить висновок щодо неможливості допуску поданого варіанту кваліфікаційної роботи до захисту перед Екзаменаційною комісією.

Наявність відгуку керівника на кваліфікаційну роботу є необхідною умовою передачі роботи на рецензування зовнішньому рецензенту та остаточного прийняття рішення кафедри про її допуск чи недопуск до захисту перед Екзаменаційною комісією.

Консультація щодо захисту кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії. Така консультація проводиться на прохання студента після ознайомлення студента та керівника з рецензією на кваліфікаційну роботу. Вона, зокрема, включає:

- ознайомлення студента із загальними вимогами щодо його виступу на засіданні Екзаменаційної комісії (план виступу, його обсяг, на що потрібно звернути особливу увагу тощо);
- пояснення щодо характеру та форми відповідей на можливі запитання після виступу на засіданні Екзаменаційної комісії;
- рекомендації щодо відповідей на ті зауваження рецензента, які є дискусійними.

У результаті наданої консультації студент повинен отримати конкретні рекомендації щодо захисту ним дипломної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії.

РОЗДІЛ II: ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Загальні вимоги до структури кваліфікаційної роботи

Структурно кваліфікаційна робота повинна складатися із титульного аркуша, індивідуального завдання, змісту роботи, переліку умовних позначень (за необхідності), вступу, основної частини (розділів та підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків.

Кваліфікаційна робота розпочинається титульним аркушем, у якому зазначаються: офіційна назва навчального закладу та кафедри, на якій виконана робота; тема кваліфікаційної роботи; прізвище, ім'я та по батькові автора; прізвище, ім'я та по батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання наукового керівника; прізвище, ім'я та по батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання зовнішнього рецензента; примітки про допуск роботи до захисту; місто та рік написання роботи (Додаток Д).

Зміст кваліфікаційної роботи має бути складним. Усі питання плану мають бути єдиною структуровано-логічною системою, в якій кожен наступний пункт розвиває і доповнює попередні. При цьому, у роботі не може бути менше двох розділів (Додаток Е).

Якщо у роботі використано понад п'ять умовних позначень (аббревіатур, символів, скорочень, які не є загальноприйнятими), то це зазначається на окремому аркуші, який розташовується перед текстом роботи як «Перелік умовних скорочень».

У вступі розкривається актуальність обраної теми, наводиться обґрунтування необхідності проведення дослідження, розкривається його методологія та інші вихідні дані до дипломної роботи у рекомендованій послідовності:

1. актуальність теми роботи, що обумовила її вибір. Визначення актуальності теми має бути чітким, конкретним і повинно розкривати доцільність дослідження теми для розвитку економічної науки та практики. Правильне окреслення актуальності визначає стратегію дослідження, дозволяє відокремити головне від другорядного та визначити напрямок наукового пошуку;

2. визначення об'єкта та предмета дослідження. Об'єкт дослідження – частина об'єктивної реальності, процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, обрану для дослідження. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта і включає сукупність властивостей і взаємозв'язків об'єкта, саме на нього повинна бути спрямована увага, оскільки предмет визначає тему кваліфікаційної роботи (назва теми, як правило, має дослівно відтворювати предмет). Категорії об'єкт і предмет співвідносяться між собою як загальне й часткове;

3. визначення мети та задач дослідження. Мета формулюється лаконічно, одним реченням і повинна впливати з теми роботи. Характер завдань впливає з назв розділів та підрозділів роботи та їх зміст формулюють, використовуючи такі поняття: «визначити...», «встановити...», «охарактеризувати...», «розробити...», «виявити...», «сформулювати...», «розкрити...» тощо;

4. розкриваючи методи дослідження, слід виходити з того, що в сучасній науці склалася багаторівнева концепція методології знання, згідно якою методи наукового пізнання за ступенем загальності і сфери дії можуть бути поділені на три основні групи: філософські методи; загальнонаукові методи; часткові методи наук (внутрішньо- та міждисциплінарні). Конкретний набір методів дослідження зумовлюється об'єктом, предметом, метою і задачами самого дослідження, а також методологічними підходами та уподобаннями самого дослідника;
5. апробація результатів дослідження – наводяться дані щодо участі автора в конференціях, колоквиумах, круглих столах щодо теми кваліфікаційної роботи (для магістрів – наявність опублікованих тез доповідей є обов'язковою; для осіб, які претендують на оцінку «відмінно», вимагається дві публікації, одна з яких – стаття).

Структура роботи. Найбільш оптимальний варіант структурування тексту – 2-3 розділи, що розбиті на підрозділи. Розділ не може складатися з одного підрозділу. Як правило, розділ включає 2-4 підрозділи. Кожен розділ кваліфікаційної роботи повинен закінчуватися короткими висновками.

У висновках до кваліфікаційної роботи викладаються найбільш важливі наукові та практичні результати, одержані в результаті проведеного дослідження. Далі відображаються висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. Висновки повинні кореспондувати зі сформульованими у вступі метою та задачами дослідження. Доцільно, щоб кожному підрозділу кваліфікаційної роботи відповідали 1-2 висновки, котрі у підсумку надавали б підстави для твердження про те, що мету кваліфікаційної роботи успішно досягнуто. Висновки автора повинні мати обґрунтований характер і бути результатом самостійного дослідження.

Кваліфікаційна робота завершується списком використаної літератури, на яку є посилання в тексті роботи та яка використана при її виконанні. Інформативні матеріали, які в повному обсязі не використані в роботі при аналізі, а лише підтверджують певні положення, бажано подавати в додатках до роботи, після списку використаної літератури. До додатків може включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття кваліфікаційної роботи: таблиці допоміжних цифрових даних; ілюстрації допоміжного характеру; інші дані та матеріали. Обов'язковим додатком до кваліфікаційної роботи є копії наукових праць автора за темою роботи (наукових статей, тез доповідей на наукових конференціях і круглих столах тощо). Обсяг додатків у загальному обсязі кваліфікаційної роботи не враховується. Обсяг основного тексту кваліфікаційної роботи бакалавра має становити 60-70 сторінок без списку використаної літератури, кількість використаних джерел – 50-60. Обсяг основного тексту кваліфікаційної роботи магістра має становити 80-90 сторінок без списку використаної літератури, що складає 3-4 авторських аркушів (з розрахунку 1 друкований аркуш – 40 тис. знаків з пробілами); кількість використаних джерел – 70-80. Допускаються відхилення від зазначених орієнтирів щодо обсягу у межах 5-ти %. Якщо обсяг кваліфікаційної роботи перевищує зазначені межі, рецензент може відмітити це як й недолік.

До основного тексту входять:

- титульний аркуш (1 стор.);
- завдання на кваліфікаційну роботу (1-2 стор.);
- зміст роботи (1 стор.);
- перелік умовних скорочень (1-2 стор.) – у разі необхідності;
- вступ (3–5 стор.);
- розділи 1, 2, 3 (приблизно однакові за обсягом);
- висновки (3–4 стор.).

Обов'язковим документом до захисту кваліфікаційної роботи бакалавра/магістра є анотація, в якій зазначається актуальність обраної теми, використані методи дослідження, аналітичний матеріал (тобто, що було проаналізовано), отримані результати та висновки, ключові слова. Анотація складається українською, російською та англійською мовами. Анотація англійською мовою має бути перевірена та підписана викладачем кафедри іноземних мов або викладачем з підтвердженими рівнем B2 знання англійської мови (Додаток 3).

Обсяг наступних складових частин роботи – списку використаної літератури та додатків – залежить від кількості джерел та змісту роботи.

Роботу над текстом доцільно розпочинати з першого розділу, в якому зазвичай висвітлюються історико-теоретичні дослідження обраної проблематики. Виклад тексту має відповідати темі роботи, тому автор повинен суворо слідкувати за тим, аби не виходити за її межі. При цьому слід послідовно, логічно викладати матеріал, не забуваючи при цьому зазначати використані джерела.

Обов'язковою вимогою до кваліфікаційної роботи є наявність власного бачення проблематики, самостійних висновків, пропозицій та рекомендацій щодо вирішення проблем обраної теми дослідження.

Відповідно до розробленого і погодженого з керівником плану, студент висвітлює кожне з передбачених у ньому питань. При цьому він, як правило:

- 1) наводить і розглядає різні погляди щодо суперечливих питань окремими науковцями;
- 2) визначає свою позицію щодо суперечливих питань, підтримуючи одну чи кілька з висловлених точок зору або формулюючи свою власну точку зору з наведенням відповідних аргументів;
- 3) аналізує аналітичні та статистичні матеріали міжнародних та вітчизняних організацій, економічних спільнот;
- 4) використовує матеріали ілюстративного характеру: статистичні дані, узагальнення, аналітичні обзори тощо;
- 5) підтримує чи формує пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення вирішення економічних питань обраної теми.

Виклад тексту роботи має відповідати плану і не може зводитися до набору не пов'язаних між собою окремих положень чи фактів. Кожне запропоноване положення слід теоретично обґрунтувати, підтвердити підібраним та систематизованим фактичним і статистичним матеріалом. Усі використовувані в тексті матеріали у вигляді таблиць, схем, графіків тощо повинні обов'язково мати

відповідні коментарі і мають бути проаналізовані. При написанні тексту слід звернути увагу на стиль викладу:

- не потрібно використовувати довгих, заплутаних речень;
- не варто надмірно вживати в тексті мовні штампи та кліше;
- слід намагатися викладати думки просто та лаконічно;
- абзаци не повинні складатися з одного речення.

Кваліфікаційна робота має бути написана науковою мовою, тобто з дотриманням загальних норм сучасної літературної української мови, правил граматики та з урахуванням особливостей наукової мови, точності й однозначності термінології та стилю. В сучасній науковій літературі властива манера безособового викладення матеріалу або виклад у формі колективного авторства студента і наукового керівника, у вигляді «на нашу думку...», «ми вважаємо...», тому не вживаються особові займенники «я» чи «ми». Наприклад, замість фрази «я вважаю...» варто використовувати «вважається, що...».

2.2. Загальні вимоги до оформлення тексту кваліфікаційної роботи

Дипломна робота виконується українською мовою на папері формату А4 (210мм x 297 мм). Робоча площа аркуша, на якому друкується текст роботи, обмежується берегами таких розмірів: верхній і нижній береги – по 20 мм; лівий берег – 25 мм; правий берег – 15 мм.

Робота друкується комп'ютерним способом. Шрифт друку – Times New Roman, звичайний, світлий. Кегль (параметри) шрифту – 14 pt (одиниць). Інтерліньяж – 1,5 (29-30 рядків на сторінці).

Нумерація аркушів проставляється у верхньому правому куті аркуша арабськими цифрами без додавання до номера аркуша будь-яких інших знаків. Нумерація починається зі вступу - стор. 3.

При складанні змісту роботи слід враховувати такі вимоги:

- потрібно зазначати у змісті номери аркушів, на яких починаються відповідні структурні частини роботи (вступ, розділи, підрозділи тощо);
- такі структурні частини роботи як вступ, висновки, список використаної літератури, додатки – у змісті подаються без нумерації, тобто перед ними номери не проставляються;
- назви структурних частин роботи у змісті друкуються від межі лівого берега; – назви структурних частин роботи (ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ) друкуються великими літерами;
- номери розділів проставляються римськими цифрами, після яких крапка не ставиться;
- номер підрозділу є складним і складається з номера розділу в межах роботи і порядкового номера підрозділу в межах розділу, які між собою розділяються крапкою;
- номер підрозділу проставляється арабськими цифрами, починається від межі лівого поля, після номера ставиться крапка; у цьому ж рядку після крапки з великої літери рядковими літерами напівжирним шрифтом друкується назва підрозділу;

- крапки наприкінці назв структурних частин роботи не ставляться; – текст кожної структурної частини роботи починається з нового аркуша;
- новий підрозділ продовжується на сторінці, а не з нового аркуша.

Посилання. Особливу увагу при виконанні дипломної роботи слід приділити використанню наукових праць інших авторів. Таке використання можливе лише за умови дотримання авторських прав, за допомогою належним чином оформлених посилань. Посилання на джерела здійснюються згідно з їх порядковим номером у списку використаних джерел у квадратних дужках. Наприклад, у тексті наводиться: ...Гриценко А. А. зазначає, що «вихід із кризи і подальший розвиток України не може відбуватися на тій економічній основі, що склалася. Тому зараз потрібна не модернізація, а реконструкція економіки, зміна її несучих конструкцій відповідно до нової архітектури у європейському і світовому просторі»... [11, с. 5], де 11 – це номер джерела у списку використаних джерел, а 5 – сторінка праці, з якої використана цитата. Відповідний опис у списку джерел оформлюється так:

11. Гриценко А. А. Реконструктивний економічний розвиток: зміст, основні напрями і вектор соціальної справедливості. *Економічна теорія*. 2016. № 4. С. 5-18.

Варто звернути увагу на те, що між прізвищем автора та його ініціалами при бібліографічному описі у переліку літератури, необхідно ставити не звичайний, а нерозривний пробіл (його ставлять одночасно натискаючи на клавіші ctrl, shift, space).

Якщо посилання здійснюється в цілому на джерело або групу джерел, то в дужках зазначаються лише номери посилань. Наприклад, С. Біла, Л. Лисяк, А. Гриценко, О. Яременко, А. Чухно стверджують про.....[5; 28; 11; 35; 30].

Коли необхідно послатися на конкретні сторінки декількох джерел, то слід зазначити і номери джерел у списку, і номери сторінок у джерелах, розділяючи між собою різні джерела крапкою з комою. Наприклад, і С.В. Тютюнникова, і М. М. Кім вказували на [33, с. 27; 21, с. 23].

У випадку, коли автор кваліфікаційної роботи бажає в тексті запозичити думку іншого автора, він може вчинити це двома способами: за допомогою точної цитати, або передати думку іншого автора без точного цитування. В обох випадках посилання є обов'язковим.

Необхідною умовою виконання будь-якої наукової праці, у т.ч. кваліфікаційної роботи, є вміння студента на підтвердження своєї правоти посилатися на авторитетні джерела або дискутувати зі своїми опонентами. У цьому випадку академічний етикет вимагає правильно відтворювати текст цитати. Текст цитати береться в лапки, подається у тій самій граматичній формі, що в джерелі, зі збереженням особливостей авторського тексту. При непрямому цитуванні (викладі думок інших авторів своїми словами) варто гранично точно викладати авторські думки й коректно оцінювати думки опонента. Цитування не повинне бути ні надлишковим, ні недостатнім: надлишкове цитування створює враження компілятивного характеру роботи, а недостатнє – знижує наукову цінність роботи студента. Кожна цитата має супроводжуватися посиланням на

джерело; за відсутності посилань використаний матеріал розцінюватиметься як плагіат.

Слід пам'яти, що кожне посилання, якщо воно стоїть в кінці речення, є його продовження та крапка ставиться після цитування, тобто після квадратних дужок.

Оформлення таблиць. Таблиці використовують для подання цифрового матеріалу або іншої інформації (за потребою). Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують надпис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці має складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Таблицю розташовують безпосередньо після тексту, в якому йдеться про таблицю або про наведені в ній дані, чи на наступній сторінці. Якщо у тексті є посилання на дані таблиці, то в логічно зручному місці у круглих дужках зазначають (Табл. 1.1) або записують «...як це видно з Табл. 1.1». Назву таблиці друкують симетрично до тексту над таблицею; назву не підкреслюють, крапку в кінці не ставлять. Обов'язково під таблицею зазначати посилання або «розроблено автором», якщо автор самостійно склав таблицю в результаті проведеного дослідження. Приклад оформлення:

Таблиця 1.1

Показники розвитку конкурентоспроможності за даними Світового економічного форуму за 2015 – 2019 роки

2015	2016	2017	2018	2019
...	...	...	...	...

Джерело: [23, с. 55] або «Складено автором» / «Складено автором за [25]».

Оформлення ілюстрацій. Ілюстрації (схеми, креслення, діаграми, графіки, фотографії, рисунки) повинні відповідати тексту, а текст – ілюстраціям. Діаграми та графіки застосовують для аналізу результатів статистичного опрацювання даних, одержаних у процесі дослідження (за потребою).

Ілюстрації позначаються словом «Рис.», нумеруються послідовно у межах розділу. Номер ілюстрації при нумерації повинен складатися з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Назви ілюстрацій розміщують після їх номерів. Наприклад: «Рис. 1.2» (другий рисунок першого розділу).

Підпис ілюстрації має чотири основних елементи:

- скорочене слово рисунок – «Рис.»;
- порядковий номер ілюстрації – арабськими цифрами без знака «№» (наприклад, «Рис. 1.1»);
- назву ілюстрації;
- пояснення значення цифр і позначень на ілюстрації.

Перші три елементи розміщуються під ілюстрацією з вирівнюванням по центру сторінки, четвертий елемент (за наявності) розташовується в самій

ілюстрації. Далі, під номером та назвою ілюстрації, обов'язково зазначається джерело походження ілюстративного матеріалу.

Приклад оформлення ілюстрації:

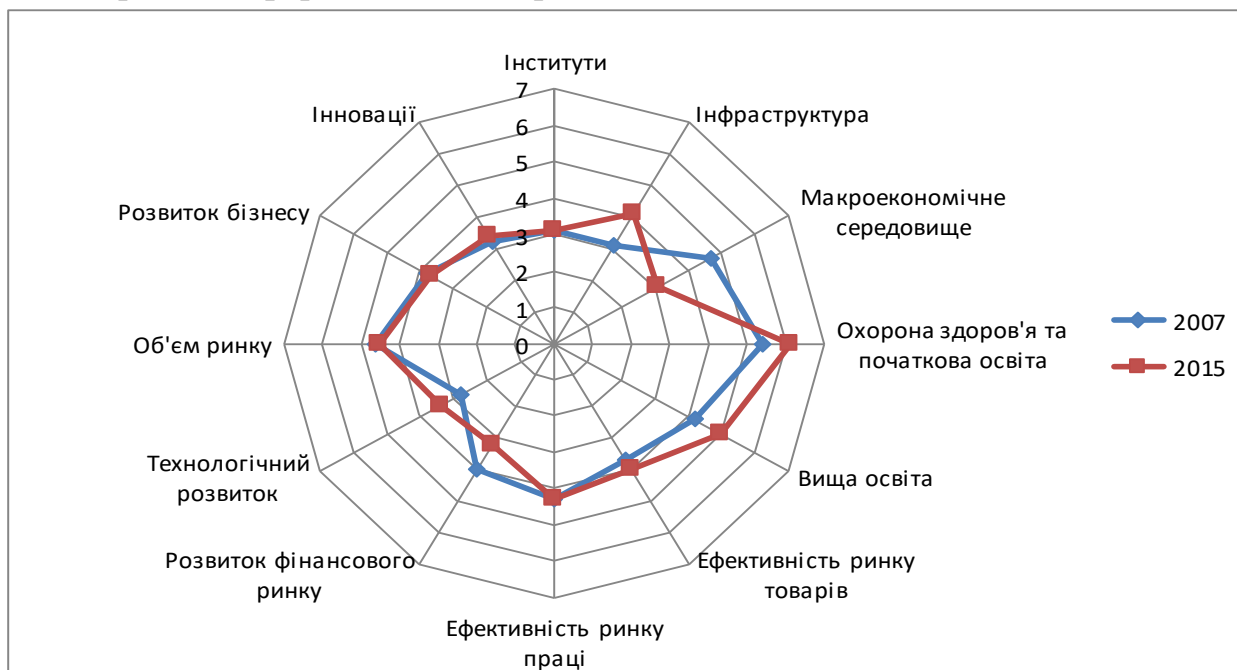

Рис. 2.2. Порівняльний графік показників національної конкурентоспроможності економіки України за 2007 та 2015 рр.

Джерело: Складено автором за [57].

Оформлення додатків. Додатки є продовженням кваліфікаційної роботи магістра. Кожен додаток починається з нової сторінки. Додатки позначають послідовно великими літерами українського алфавіту, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь (єдиний додаток позначають як «Додаток А»).

Додатки можуть бути поділені на окремі розділи: «Додаток А.3», «Додаток А.3.1». Слово «Додаток» друкуються в верхньому правому куті та зазначається його літера, після чого крапка не ставиться. У наступному рядку малими літерами (з першої прописної) посередині рядка друкується заголовок додатка.

Додатки мають спільну нумерацію з рештою сторінок роботи. Їх нумерують, як і сторінки роботи, – у верхньому правому кутку.

2.3. Загальні правила оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Бібліографічний опис складається безпосередньо за друкованим твором або за каталогами та бібліографічними покажчиками повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв. Оформлення списку використаних джерел здійснюється за вимогами ДСТУ 8302:2015 та відповідно до наказу МОН № 40 від 12.01.2017 р.

Список використаних джерел складається в алфавітному порядку; джерела зазначаються мовою оригіналу.

Приклади оформлення бібліографічних записів у позатекстовому списку бібліографічних посилань відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 «Інформація та

документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з поправками (код УКНД 01.140.40):

1 автор (без редактора):

1. Федорова Л.Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті – 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с. 2. Скидан О.В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.

1 автор (з редактором):

1. Воробей П.А. Кримінальна відповідальність за незаконну торговельну діяльність : монографія / за ред. В.К. Матвійчука. Київ : Укр. академія внутр. справ, 1996. 116 с.

2-3 автори (без редактора):

1. Пичугина Т.С., Баранов П.Ю. Модель возведения комплекса объектов (расчет эффективности капитальных вложений). Харьков, 1985. 136 с.
2. Лусь В.І., Киркач Т.Є., Мандріченко О.Є. Практикум з нарисної геометрії : навчальний посібник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2014. 118 с.
3. Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of environment al objects of the Carpathian biosphere reserve. Kyiv, 2013. 100 p.

4 й більше авторів (без редактора):

1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / В.В. Вітвіцький та ін. Київ : Укراгропромпродуктивність, 2006. 106 с.
2. Основи марикультури / І.І. Грициняк та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с. 3. Electrodes of conductive metallic oxides / J.M. Honig et al. Amsterdam : Elsevier, 1980. 260 p.

2 та більше авторів (з редактором):

1. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставків / А.І. Андрющенко та ін. ; за ред. М.В. Гринжевського. Київ : Знання, 1998. 124 с.
2. Закон України «Про Національну поліцію»: науково-практичний коментар / О.І. Безпалова та ін. ; за заг. ред. В.В. Сокурєнка ; передм. В.В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.

Видання за редакцією, укладачі, упорядники:

1. Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І.Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / відп. ред. А.А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.
3. Правова основа діяльності органів державної влади : збірник нормативних актів / упоряд. П.М. Любченко. Харків : ФІНН, 2010. 303 с.

Автор і перекладач:

1. Котлер Ф. Основы маркетинга : учебное пособие / пер. с англ. В.Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с.
2. Брігхем Є.В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ. В.В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.

Колективний автор / без автора (збірники, матеріали конференцій):

1. Україна в цифрах. 2007 : статистичний збірник / Державний комітет статистики України. Київ, 2008. С. 185–191.
2. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с.

3. Ресурсосбережение и энергоэффективность инженерной инфраструктуры урбанизированных территорий и промышленных предприятий : материалы II Международной научно-технической интернетконференции, г. Харьков, 2–27 февраля 2016 г. Харьков, 2016. 150 с.

4. Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасників III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомирський нац. агрокол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.

Багатотомне видання:

1. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: вибрані твори. Київ : Рад. школа, 1983. Т. 1. 480 с.

2. Юридична енциклопедія : в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ : «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2001. Т. 3 : К – М. 792 с.

3. Франко І. Твори. У 50 т. Т. 45. Київ, 1986. 480 с.

4. Енциклопедія історії України : в 10 т. / ред. рада : В.М. Литвин (гол.) та ін. ; Ін-т історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2005. Т. 9. 300 с.

Частина видання. Розділ книги:

1. Наумов М.С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки : монографія / В.П. Решетило, М.С. Наумов, Ю.В. Федотова. Харків, 2014. С. 213–241.

2. Саблук П.Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. Основи аграрного підприємництва / за ред. М.Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.

Стаття в журналі, газеті:

1. Яцків Я.С., Радченко А.І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. Вісник Національної академії наук України. 2012. № 6. С. 62–67.

2. Мозоль А.П. Злочинність мігрантів (кримінологічна характеристика). Вісник Університету внутрішніх справ. Серія «Право». 1999. Вип. 7. Ч. 2. С. 112–119.

3. Аврамцев О. Хронограф: події в історії. Слобідський край. 2015. 27 січня. С. 8.

4. Dankevych Ye.M., Dankevych V.Ye., Chaikin O.V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis. 2017. Vol. 65. № 1. P. 259–271.

Тези доповідей у матеріалах конференцій:

1. Скальський В.Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. Теорія і практика раціонального проектування, виготовлення і експлуатації машинобудівельних конструкцій : праці II міжнар. наук.-техн. конф., м. Львів, 11–13 листопада 2010 р. Львів, 2010. С. 9–10.

2. Борисова В.І. Зміст заповіту. Проблеми цивільного права та процесу : матеріали наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті проф. О.А. Пушкіна, 27 травня 2016 р. Харків : ХНУВС, 2016. С. 20–24.

Електронні ресурси:

1. Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications> (дата звернення: 19.03.2020).

2. Вільчик Т.Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до європейських стандартів. Форум права. 2016. № 1.

С. 30–36. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2016_1_7.pdf (дата звернення: 20.09.2016).

3. Харківський національний університет внутрішніх справ. Вікіпедія: вільна енциклопедія.

URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Харківський_національний_університет_внутрішніх_справ (дата звернення: 15.09.2019).

4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: <http://www.eco-live.com.ua> (дата звернення: 12.10.2017).

5. Axak N. Development of multi-agent system of neural network diagnostics and remote monitoring of patient. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. 2016. Vol. 4. № 9(82). P. 4–11. DOI: 10.15587/17294061.2016.75690.

6. Кожухівський А.Д. Імітаційне моделювання систем масового обслуговування [Електронний ресурс] : практикум / Черкаський держ. технол. ун-т. Черкаси, 2009. 1 електрон. опт. диск (CD-R).

Дисертації та автореферати:

(не вказується місце захисту дис. та повна назва спеціальності)

1. Черевко П.П. Створення юридичних осіб приватного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2008. 225 с.

2. Савченко Л.А. Особисті права та обов'язки батьків і дітей за сімейним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 1997. 27 с.

3. Дутко А.О. Юридичні конструкції та їх використання в законотворчій практиці України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» ; Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2010. 20 с.

Закони та інші нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 / Президент України. Офіційний вісник Президента України. 2015. № 2. С. 14. Ст. 154.

3. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. База даних «Законодавство України». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 26.08.2016).

5. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822> (дата звернення: 13.10.2017).

Інші документи, архівні матеріали:

1. Науковий архів Інституту історії України НАН України. Ф. 2. Оп. 3. Спр. 170. № 1. Арк. 5.

2. Заява приват-доцента по кафедрі філософії Київського університету П. Светлова від 23.10.1919 про необхідність читання курсу гносеології // Державний архів м. Києва. Ф. 16. Оп. 469. Спр. 381. 13 арк.

Стандарти:

1. ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 200106-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація).
2. СОУ-05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ : Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України).

Патенти, свідоцтва:

1. Люмінісцентний матеріал : пат. 25742 Україна : МПК6 C09K11/00, G 01T1/28, G 21H3/00. № 200701472 ; заявл. 12.02.07 ; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
2. А. с. 1417832 ССРСР, МКИ А 01 F 15/00. Стенка рулонного прессподборщика / В.Б. Ковалев, В.Б. Мелегов. № 4185516 ; заявл. 22.01.87 ; опубл. 23.08.88, Бюл. № 31.

Препринти:

1. Панасюк М.І., Скорбун А.Д., Сплошной Б.М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС; 06-1).

Каталоги:

1. Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року. Київ : Академперіодика, 2009. 444 с.

РОЗДІЛ III: ПОРЯДОК ПУБЛІЧНОГО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРИ

3.1. Етапи підготовки та допуск до публічного захисту

Підготовка до публічного захисту та публічний захист є логічним завершенням виконання кваліфікаційної роботи магістра.

Кафедрою економічної теорії та економічних методів управління встановлюються контрольні терміни звітування студента.

Рішення щодо допуску або не допуску кваліфікаційної роботи студента до захисту приймається на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління за результатами попереднього захисту кваліфікаційної роботи.

До захисту випускної кваліфікаційної роботи допускаються студенти, які успішно виконали вимоги навчального плану (або індивідуального навчального плану студента), у тому числі програму виробничої/переддипломної практики та склали заліково-екзаменаційну сесію.

У випадку недотримання студентом календарного графіку підготовки кваліфікаційних робіт, науковий керівник надає відповідну інформацію на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління (з відображенням у протоколах засідання кафедри) та готує службову записку щодо відхилень від графіку підготовки роботи, але не пізніше 30 днів до засідання екзаменаційної комісії.

Випускна кваліфікаційна робота обов'язково повинна бути рецензована. Рецензування доручають висококваліфікованим науково-педагогічним працівникам, провідним фахівцям наукових та виробничих організацій, які мають науковий ступень, профіль якого відповідає спеціальності, за якою виконується випускна кваліфікаційна робота. Рецензія завіряється підписом рецензента та печаткою організації, де працює рецензент. Негативний відгук наукового керівника або негативна рецензія не є підставою недопущення до захисту.

За наявності рукопису, відгуку і рецензії, а також довідки про успішно пройдену перевірку на плагіат випускна кваліфікаційна робота реєструється на кафедрі не пізніше ніж за 15 календарних днів до захисту. У разі виявлення формальних невідповідностей в формулюванні теми випускна кваліфікаційна робота не реєструється і до захисту не допускається.

Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи регламентується розпорядженням по кафедрі з представленням графіку, який оприлюднюється у встановленому порядку.

Після успішного попереднього захисту випускної кваліфікаційної роботи, завідувач кафедри рекомендує до захисту на засіданні екзаменаційної комісії не пізніше ніж за 5 робочих днів до початку її роботи. У такий же термін студент подає на кафедру переплетену випускну кваліфікаційну роботу.

Студент готує виступ-презентацію з використанням комп'ютерних технологій на 10-15 хвилин.

Після захисту випускних кваліфікаційних робіт секретарі екзаменаційних комісій передають їх електронні копії в бібліотеку ХНУ імені В. Н. Каразіна для подальшого поповнення репозиторію випускних кваліфікаційних робіт, а друковані - в архів.

3.2. Вимоги до публічного захисту кваліфікаційної роботи

Публічний захист складається з таких структурних частин:

- 1) доповідь студента;
- 2) відповіді на поставлені питання.

У доповіді на захисті, яка триває 10–15 хвилин, студент має висвітлити зміст дослідження, його мету, завдання, предмет та об'єкт, обґрунтувати вибір теми, ступінь її висвітлення в науковій літературі. Основна частина доповіді має бути присвячена викладенню наукової новизни роботи, результатів дослідження, практичних висновків і рекомендацій.

Рекомендована структура доповіді та зміст її окремих елементів наведено у Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Структурний елемент доповіді	Зміст	Рекомендована тривалість, хвилин
Загальна характеристика роботи	Стисло: актуальність дослідження, характеристика проблеми, об'єкт, предмет і мета роботи, стан і досвід розв'язання проблеми	2-3

Характеристика проведеного дослідження	Описання власних досліджень і розробок: визначення обраних шляхів дослідження й розв'язання проблеми, аналітичні обґрунтування аргументів і фактів, огляд методик і локальних результатів досліджень, виконаних розрахунків, створених моделей чи схем. Увага концентрується на аргументації положень наукової новизни	3-4
Результати і висновки	Характеристика отриманих наукових і практичних результатів, пропозицій і рекомендацій, загальні висновки. Увага концентрується на власному внеску в розв'язання проблеми	4-5

Успішність виступу зумовлена дотриманням певних правил, зокрема:

- упевнено й системно викладати результати своєї роботи, користуватися текстом лише за необхідності, що засвідчуватиме належну підготовку до виступу;
 - не використовувати довгі складні фрази й словосполучення, намагатися вживати короткі речення;
 - не перевантажувати виступ цифрами, фактами й цитатами;
- давати чіткі, суттєві відповіді на питання та зауваження;
суворо дотримуватися регламенту.

Слід пам'ятати, що оцінює знання здобувача екзаменаційна комісія на підставі публічного захисту, тому відповіді на питання членів комісії мають велике значення. У відповідях на питання членів комісії бажано уникати:

- 1) зайвої стислості й категоричності;
- 2) надмірної багатослівності.

Зайва стислість і категоричність часто справляє враження «втечі» від відповіді на питання і свідчить про невміння вести наукову полеміку та дискусію. Аналогічне враження справляє і надлишок роз'яснень. Культура мовлення та дотримання регламенту є обов'язковим елементом культури й етики наукових повідомлень. Бажано ознайомитися з приміщенням напередодні захисту, продумати, як краще забезпечити унаочнення. Якщо це можливо, доцільно заздалегідь відвідати захист інших студентів.

Після виступу студента стисло оголошується зміст відгуку керівника і рецензії на дипломну роботу, а також заслуховується відповідь студента на зауваження, висловлені в рецензії.

Члени Екзаменаційної комісії та інші присутні на захисті мають право ставити запитання студенту; студент повинен надати на них обґрунтовану, але лаконічну відповідь.

Кваліфікаційна робота оцінюється Екзаменаційною комісією з урахуванням її змісту і презентації студентом своєї роботи, а також з урахуванням висновків наукового керівника і рецензента.

Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при захисті кваліфікаційної роботи, приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При однаковій кількості голосів, голос голови є вирішальним.

3.3. Критерії оцінювання захисту кваліфікаційної роботи

Результати захисту кваліфікаційної роботи визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно».

Критеріями оцінки є актуальність теми, теоретичний рівень, уміння вести публічну дискусію, аргументовано захищати свою позицію та висновки.

Оцінка «відмінно» (90 – 100 балів):

- студент показав глибокі, вичерпні знання всього навчального матеріалу, розуміння сутності і взаємозв'язку явищ, процесів і подій, уміння використовувати системні наукові відомості, які отримані під час навчальної та практичної підготовки при обґрунтуванні змісту відповідей на головні та додаткові запитання; глибоке розуміння сутності економічних явищ та процесів; розуміння ефективності прийняття економічних рішень в сучасних умовах розвитку суспільства та людства, уміння вирішувати практичні завдання, аналізувати, одержувати оптимальні результати у відповідності до теоретичних положень;
- наявність опублікованих тез доповідей, статей (в залежності від освітнього рівня кваліфікаційної роботи);
- у відгуку керівника на роботу дана оцінка «відмінно», а в рецензії – не менше, ніж «добре»;
- студент регулярно надавав керівникові для перевірки окремі розділи роботи, систематично відвідував його консультації;
- зміст і оформлення кваліфікаційної роботи відповідають встановленим вимогам;
- студент виконав роботу на основі самостійно отриманих даних дослідження;
- студент дав правильні змістовні відповіді на всі питання, поставлені членами Екзаменаційної комісії.

Оцінка «добре» (70 – 89 балів):

- студент показав тверді та достатньо повні знання всього програмного матеріалу, який застосовувався у кваліфікаційній роботі, правильне розуміння сутності та взаємозв'язку явищ (процесів), що розглядаються; уміння самостійно з використанням сучасних методик аналізувати та застосовувати основні положення теорії для вирішення практичних завдань;
- наявність опублікованих тез доповідей, статей (в залежності від освітнього рівня кваліфікаційної роботи);
- кваліфікаційна робота містить незначні помилки граматичного та синтаксичного характеру;
- студент дав послідовні, правильні конкретні відповіді на поставлені запитання при вільному усуненні зауважень про недостатньо повне і незначне висвітлення окремих положень при постановці додаткових запитань, при цьому допустив не більше двох неповних відповідей;
- у відгуку керівника на роботу і в рецензії дана оцінка не менше, ніж «добре».

Оцінка «задовільно» (50 – 69 балів):

- студент показав тверді знання і розуміння матеріалу, який застосовувався у кваліфікаційній роботі; правильні і конкретні, без грубих помилок відповіді на поставлені запитання для усунення неточностей та несуттєвих помилок у

висвітленні окремих положень при додаткових запитаннях; уміння застосовувати теоретичні знання до вирішення основних практичних завдань; обмежено використовував категоріальний та аналітичний апарат при відповідях на поставлені питання;

- наявність опублікованих тез доповідей, статей (в залежності від освітнього рівня кваліфікаційної роботи);
- у відгуку керівника на роботу і в рецензії дана оцінка не менше, ніж «задовільно»;
- кваліфікаційна робота містить неточності та деякі помилки;
- студент дав правильні змістовні відповіді на всі питання, поставлені членами Екзаменаційної комісії, при цьому допустив не більше п'яти неповних відповідей.

Оцінка «незадовільно» (1 – 29 балів):

- студент допускався грубих помилок у відповідях, показав недостатнє розуміння сутності питань, що висвітлюються, невміння застосовувати знання при вирішенні практичних завдань та проведенні аналізу економічних ситуацій;
- у відгуку керівника і рецензії на роботу дана оцінка «задовільно»;
- дипломна робота містить велику кількість помилок;
- студент регулярно порушував терміни календарного плану виконання роботи і не виконував завдання наукового керівника без поважних причин.

Така кваліфікаційна робота має бути допрацьована і повторно винесена на захист. У цьому випадку студент може бути допущений до повторного виконання роботи і захисту її через рік.

Результати захисту кваліфікаційних робіт оголошуються у день захисту після оформлення протоколів засідання Екзаменаційної комісії. Рішення Екзаменаційної комісії є остаточними і оскарженню не підлягають.

Рекомендована тематика кваліфікаційних робіт першого рівня вищої освіти (бакалавр)

1. Еволюція економічної системи в умовах глобалізації
2. Національна економіка в умовах глобалізації
3. Чинники економічного розвитку в умовах сучасних технологічних трансформацій
4. Ринкова інфраструктура в умовах цифрової економіки
5. Домогосподарства в структурі ринкової системи
6. Господарська діяльність в сучасних умовах
7. Ефективна держава: зміст, критерії оцінювання
8. Актуалізація ролі держави в процесі встановлення соціально-орієнтованої економіки
9. Соціальні функції держави: зміст та особливості реалізації
10. Державна політика доходів населення
11. Державна інвестиційна політика її ефективність
12. Державне регулювання ринків
13. Виробництво суспільних благ як важлива функція держави
14. Інституційні передумови організації суспільного сектора економіки
15. Тіньова економіка України: форми, наслідки, напрями зникнення
16. Державна економічна політика: мета, форми та особливості її здійснення в сучасних умовах
17. Економічна динаміка і національна економіка
18. Напрями підвищення ефективності макроекономічної політики
19. Соціально-відповідальний бізнес
20. Особливості споживання в умовах глобалізації
21. Економічна еволюція фірми
22. Інституційні передумови та наслідки інфляції
23. Інноваційні фірми: стратегії та механізми реалізації
24. Роль інновацій в підвищенні ефективності національної економіки
25. Соціально-економічні передумови та наслідки інфляції в умовах відкритої економіки
26. Антикризове управління підприємством в умовах відкритої економіки
27. Напрями зникнення невизначеності господарської діяльності фірми в умовах глобалізації
28. Стимулююча роль та оплата праці в сучасних умовах
29. Соціальне партнерство на ринку праці
30. Взаємодія ринку праці та ринку освітніх послуг
31. Приватизація зайнятості в умовах цифровізації економіки
32. Людський капітал як найважливіший ресурс сучасної економіки
33. Соціальна справедливість як фактор економічної ефективності
34. Інклюзивний інституційний режим - фактор економічного зростання
35. Антикризове управління підприємством в сучасних умовах

36. Фінансово-промислові групи в структурі національної економіки
37. Засоби зниження невизначеності господарської діяльності фірми в умовах глобалізації
38. Заробітна плата в національній економіці: форми, системи
39. Трансформація аграрних відносин в умовах реформ
40. Людський капітал - ресурс інноваційної економіки
41. Продуктивність праці: зміст, місце в системі показників ефективності виробництва
42. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на економічний розвиток
43. Цифрова економіка: особливості встановлення
44. Інтелектуальний потенціал соціально-економічного розвитку
45. Вплив глобалізації на розвиток національної економіки
46. Фондовий ринок в структурі формування та розвитку ринкової економіки
47. Сучасна аграрна реформа в Україні
48. Нова технологічна революція: вплив на національну економіку
49. Нова місія держави в умовах цифрової економіки
50. Франчайзинг як форма ведення бізнесу

*Рекомендована тематика кваліфікаційних робіт другого (магістерського)
рівня вищої освіти*

1. Власність в структурі ринкової економічної системи
2. Різноманітні форми власності і підприємництва в ринкову господарстві
3. Інтелектуальна власність в ринковій системі
4. Особливості реалізації інтелектуальної власності в сучасному господарському розвитку
5. Ринок і держава: особливості взаємодії в умовах глобалізації
6. Економічна природа криз в ринковому господарстві в ХХІ столітті
7. Провали ринку в сучасній економіці
8. Сучасно-економічні суперечності розвитку в умовах четвертої промислової революції
9. Багатовимірна бідність в сучасній ринковій економіці: природа, форми, напрями подолання
10. Нерівність соціально-економічного розвитку: зміст на напрями розвитку
11. Суспільний добробут населення: зміст, форми, особливості використання в цифрової економіці
12. Знання та інформація як стратегічні ресурси розвитку
13. Некономічні форми капіталу в умовах цифровізації економіки
14. Людський капітал: зміст, форми, особливості використання в цифровій економіці
15. Інтелектуальний капітал в структурі сучасного соціально-економічного розвитку
16. Сучасні трансформації соціально-трудових відносин
17. Людський потенціал соціально-економічного розвитку
18. Еволюція економічного змісту державної політики в умовах глобалізації
19. Державне регулювання зайнятості в умовах цифрової економіки
20. Державне антикризове регулювання
21. Державне інвестиційна політика в умовах глобалізації
22. Економічний суверенітет держави в умовах глобалізації
23. Економічна безпека держави: зміст, структура, напрями забезпечення
24. Ринок праці: зміст, структура трансформацій
25. Національна економіка в структурі поділу ХХ в столітті
26. Гідна праця в ХХІ столітті: зміст, основна проблема становлення
27. Економіка аграрного сектору в сучасних умовах
28. Тенденції та суперечності АПК в умовах глобалізації
29. Макроекономічна стабільність: державна політика, її досягнення
30. Тіньова економіка та її досягнення
31. Суспільні блага: сутність, створення та ефективне споживання
32. Особливості взаємозв'язку інфляції та безробіття в умовах сучасних трансформацій

33. Природа сучасної інфляції та особливості антиінфляційного регулювання
34. Національні економічні інтереси в умовах відкритої економіки
35. Інноваційне підприємництво в умовах відкритої економіки
36. Економічна еволюція підприємства
37. Роль грошей у національному відтворювальному процесі
38. Роль кредитно-грошової і бюджетно-податкової політики в розвитку економіки країни
39. Діяльність сучасної фірми: витрати і результати
40. Фінансово-промислові групи в національній економіці
41. Сучасні фінансові інститути в структурі національної економіки
42. Роль монополії в структурі національної економіки
43. Антикризисне управління в отраслях сфери послуг
44. класифікація підприємницьких ризиків та шляхи їх зниження
45. Антикризисне управління в галузях сфери послуг
46. Типи бізнес-планів та основні етапи їх розробки
47. Управління інноваційними процесами в національній економіці
48. Управління персоналом в міжнародних компаніях
49. Управління та конкурентна спроможність міжнародних компаній
50. Бренд менеджмент та управління продуктом

Зразок оформлення заяви студента про вибір теми кваліфікаційної роботи

Завідувачу кафедри
економічної теорії та економічних методів
управління економічного факультету
ХНУ імені В.Н. Каразіна
доктору економічних наук, професору
Гриценко А.А.
студента групи _____
П І Б студента

ЗАЯВА

Прошу розглянути на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна питання щодо схвалення обраної мною теми кваліфікаційної роботи бакалавра/магістра «_____» за спеціальністю 051 Економіка, освітньо-професійної програми Економіка та економічна політика. Моїм керівником над написанням кваліфікаційної роботи прошу призначити _____ (*посада*) кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, _____ (*ПІБ, науковий ступень, наукове звання*).

_____.2020р.

Студент _____ / ПІБ /
підпис

«ПОГОДЖЕНО»

*Посада, ПІБ, науковий ступень, наукове звання керівника кваліфікаційної роботи
магістра, підпис, дата*

Зразок завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра/магістра

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Факультет економічнийКафедра кафедра економічної теорії та економічних методів управлінняРівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) перший/другийСпеціальність 051 «Економіка»Освітньо-професійна програма «Економіка та економічна політика»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

	А.А.Гриценко
підпис	ініціали, прізвище

“___” _____ 202__ року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА/МАГІСТРА

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: «_____»

 Керівник кваліфікаційної роботи: _____,
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “___” _____ 202__ року №___

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Перелік питань, які потрібно розробити)

*Зразок оформлення титульного аркуша
магістерської / бакалаврської кваліфікаційної роботи*

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

Допускається до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України
Андрій Гриценко
« ____ » _____ 202__ р.

Кваліфікаційна робота бакалавра/магістра

на тему: « _____ »
(тема роботи друкується великими літерами, жирним)

Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Економіка та економічна політика»

Виконав(ла):
студент(ка) ____ курсу, групи ____

(ПІБ студента)

Керівник:
(посада, к.е.н./д.е.н., доц./проф.)

(призвіще та ініціали)

Харків 202__

*Зразок оформлення змісту
кваліфікаційної роботи бакалавра/магістра*

ЗМІСТ

Вступ	3
РОЗДІЛ I: (назва розділу зазначається ВЕЛИКИМИ літерами)	
1.1. (Назва параграфу зазначається як у реченні, починаючи з великої літери)..	10
1.2.	
1.3.	
РОЗДІЛ II: НАЗВА РОЗДІЛУ	
2.1. Назва параграфу	
2.2.	
2.3.	
РОЗДІЛ III: НАЗВА РОЗДІЛУ	
3.1. Назва параграфу.....	
3.2.	
3.3.	
Висновки	
Список використаної літератури	
Додатки	

Зразок оформлення відгуку керівника на кваліфікаційну роботу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу бакалавра/магістра
студента (-ки) економічного факультету
спеціальності 051 Економіка
ОПП Економіка та економічна політика

ПІБ студента (-ки)

У відгуку наукового керівника має бути розглянуте наступне:

- Актуальність дослідження;
- Рівень використання набутих у процесі навчання теоретичних знань;
- Сутність використаних наукових методів дослідження;
- Аналіз інформаційних джерел, що були використані в дослідженні;
- Вміння самостійно вирішувати наукові та практичні проблеми;
- Повнота розкриття теми;
- Перспективність запропонованих рекомендацій;
- Зауваження до випускної роботи.

Науковий керівник
Вчений ступені звання

Дата

ПІБ, підпис

Зразок оформлення анотації на кваліфікаційну роботу

АНОТАЦІЯ

Тема кваліфікаційної роботи бакалавра/магістра: «_____»

Автор: _____

- Актуальність теми;
- Мета роботи;
- Об'єкт дослідження;
- Предмет дослідження;
- Методи дослідження;
- Структура роботи;
- Стислий зміст дослідження;
- Отримані результати та висновки.

Окремим абзацом зазначаються ключові слова, мінімум 5 слів. Наприклад:

Ключові слова: економічний розвиток, невизначеність, глобалізація, інституційне середовище, економічна політика держави.